

Школа, В.С. Григорків, В.Ф Кифяк Розвиток міжнародного туризму в Україні. - Чернівці, 1997. – 254 с.

Annotation. The article discussed microenvironment tourism organization. The essence of the concept of business "business" environment. The basic components of micro tourism enterprises. The basic quality and properties of the microenvironment.

Key words: microenvironment, travel company, business environment, suppliers of travel services.

УДК 330.131.7: 336.77

*Кузовенкова Н.В., асистент кафедри
управління персоналом і туризму,*

МЕТОДИ ІДЕНТИФІКАЦІЇ РИЗИКІВ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ

У статті визначено основні методи ідентифікації кредитних ризиків. Охарактеризовано переваги та недоліки застосування різноманітних методів ідентифікації ризиків банківського кредитування.

Ключові слова: ризик банківського кредитування, ідентифікація, методи ідентифікації, кредитор, позичальник.

Постановка проблеми. Мінливість економічного середовища, наявність різноманітних чинників, що впливають на функціонування суб'єктів банківської діяльності, створюють передумови для виникнення непередбачуваних обставин, що, в свою чергу, можуть позначитися на результатах кредитної діяльності. Ефективність кредитної діяльності банку визначається здатністю банку ідентифікувати існуючі кредитні ризики, встановити рівень їх загрози та забезпечити об'єктивну основу для прийняття рішень у процесі кредитування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі проблеми, пов'язані з ідентифікацією ризиків банківського кредитування досліджують такі вчені: Богоявленський С.Б., Горін В.С., Котлобовський І.Б., Круглянко А.В., Кудрявцева А.А., Тулінов В.В., Чернова Г.В. та ін. На основі аналізу наукової літератури виявляємо єдність поглядів щодо розгляду ідентифікації як процесу виявлення ризиків, складання їх переліку та встановлення причин виникнення. Однак, враховуючи важливість та глобальність даного етапу ризик-менеджменту, варто систематизувати методи, які дадуть змогу підвищити ефективність процесу

ідентифікації.

Формулювання цілей статті. Шляхом аналізу сучасного наукового апарату визначити основні методи ідентифікації кредитних ризиків, встановити переваги та недоліки їх застосування.

Виклад основного матеріалу. Складна природа кредитного ризику, об'єктивний характер його існування визначає необхідність проведення комплексу заходів щодо його ідентифікації з метою визначення потенційних можливостей ефективного здійснення банками кредитних операцій.

Одним із ключових завдань процесу ідентифікації є вибір методу або оптимального набору методів, що дадуть змогу максимально достовірно спрогнозувати майбутні перспективи кредитного процесу.

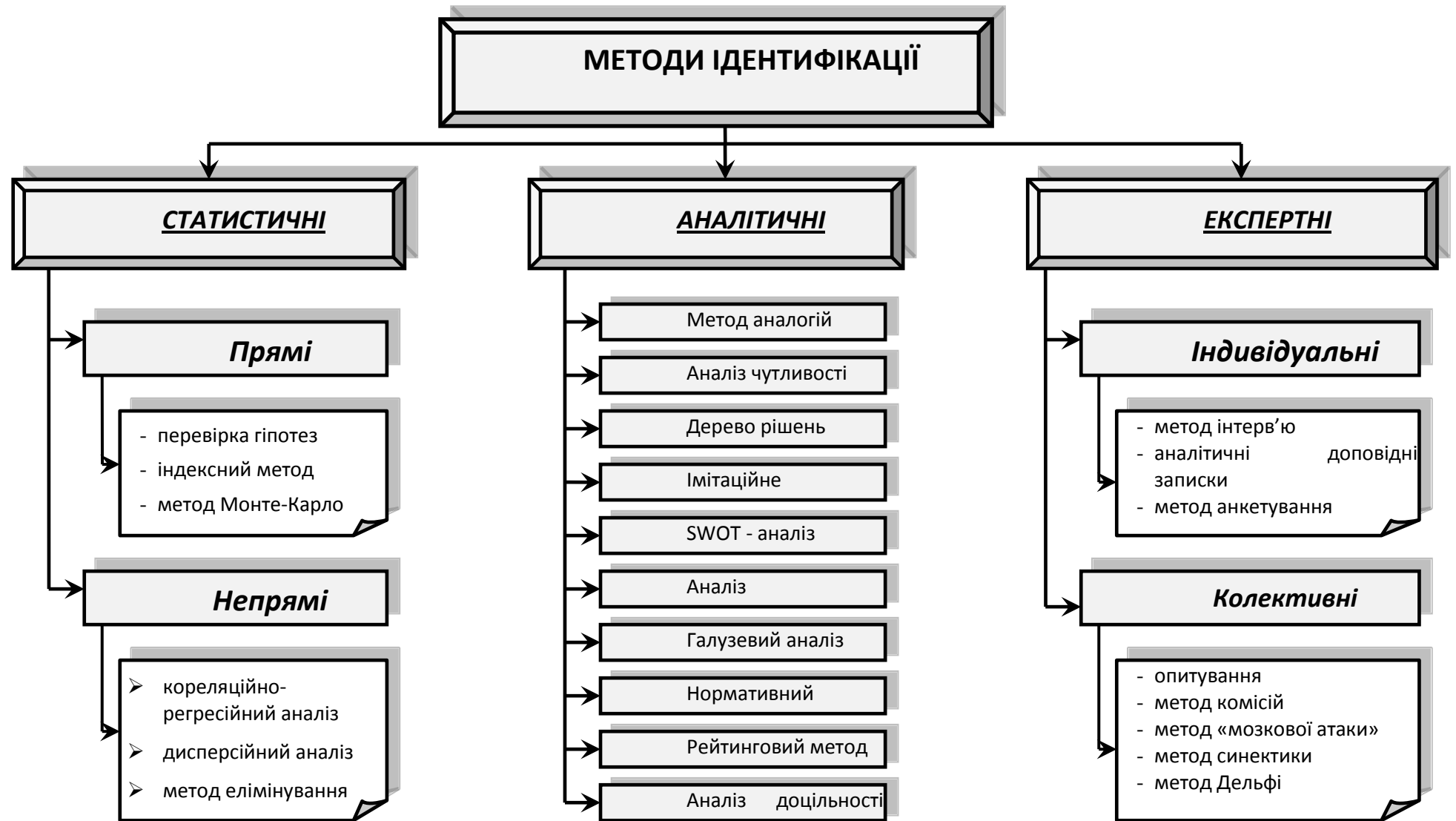
Сучасний науковий апарат [1, 2, 3] дозволив виділити три основні методи ідентифікації кредитних ризиків: статистичний, аналітичний, експертний (рис. 1).

Можливість застосування статистичних методів при ідентифікації кредитних ризиків зумовлюється наявністю значного масиву інформації, яка містить відомості про прямі і непрямі збитки, показники рівня впливу ризикоутворюючих факторів, на основі яких можна робити висновок про наявність або відсутність ризику.

Прямі статистичні методи використовуються для встановлення абсолютних величин конкретних явищ і подій, встановлення закономірностей їх змін у часі і просторі. У свою чергу, непрямі методи спрямовані на виявлення взаємозв'язків і взаємозалежностей між окремими факторами кредитного ризику.

Аналітичні методи представлені великим арсеналом засобів виявлення кредитних ризиків. Дані методи базуються на деталізації окремих критеріїв ризиків та їх чинників, дослідженні їх властивостей, а також встановленні причинно-наслідкових зв'язків між об'єктами аналізу.

Слід відмітити, що одним із недоліків застосування статистичних та аналітичних методів ідентифікації є необхідність використання значного масиву інформації, яка містить кількісні характеристики кредитного ризику. Отже, банки можуть зіштовхнутися з проблемою недостатності даних для статистичних та аналітичних досліджень, а з іншого боку окремі характеристики кредитного ризику

Рис. 1. Методи ідентифікації кредитних ризиків банку

Джерело: побудовано автором

не підлягають кількісному виміру і потребують використання досвіду та інтуїції експертів.

Як зазначають дослідники, «експертні методи полягають у вирішенні завдань на основі суджень (думок) висококваліфікованих спеціалістів у відповідній галузі знань» [4]. При цьому, у загальній класифікації усі експертні методи поділяють на індивідуальні і групові.

Індивідуальні експертні методи передбачають участь лише одного фахівця при ідентифікації кредитного ризику. Перевагами застосування таких методів є простота організації обстеження та порівняно невеликі витрати на оплату праці експерта у порівнянні із затратами за послуги кількох спеціалістів. Суттєвим недоліком індивідуальних експертних оцінок є абсолютна суб'єктивність результатів ідентифікації, що може негативно відобразитися на ефективності прийнятого рішення. Тому застосування виключно вказаних методів є не лише недоцільним, а й може виявитися шкідливим.

Колективні (групові) експертні методи забезпечують формування єдиної спільної думки в результаті взаємодії двох і більше залучених фахівців-експертів.

Огляд літературних джерел [5, 6, 7] дозволив виділити ряд переваг та недоліків застосування даних методів у процесі ідентифікації кредитних ризиків. Найбільш суттєвими перевагами є відносна простота застосування; можливість використання в умовах дефіциту (відсутності) достовірної інформації й статистичних даних; відсутність необхідності аналізувати великі масиви даних; можливість кількісного оцінювання та прогнозування якісних характеристик об'єктів ідентифікації. До недоліків слід віднести суб'єктивність думок і обмеженість суджень; складність процедури визначення та вибору найбільш кваліфікованих спеціалістів; залучення незалежних експертів потребує значних затрат на оплату їх праці.

Очевидно, що вибір і застосування методів ідентифікації ризиків має супроводжуватись використанням відповідних інструментів, що являють собою допоміжні засоби реалізації відповідних методів ідентифікації. Такими інструментами є: фізичний огляд ризику, перевірочні листи, схеми кредитних

процесів, причинно-наслідкові діаграми, індикатори ризику, реєстр ризиків та карти ризику.

Висновки. Зважаючи на ґрунтовність та складність процесу ідентифікації кредитного ризику, неможливо обрати єдиний метод, який би вирішував усі завдання процедури ідентифікації і дозволив досягнути поставленої мети. Банки, у відповідності до розробленої кредитної політики, у кожному окремому випадку мають обирати найбільш оптимальне поєднання різноманітних методів ідентифікації кредитного ризику, що у підсумку дозволить виявити максимальну кількість ризиків, їх факторів, взаємозв'язків та отримати попередні прогнози щодо конкретної кредитної позиції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Котлобовский И.Б. Управление рисками и страхование [Электронный ресурс] / И.Б. Котлобовский. – Режим доступа: <http://zartiom.narod.ru/risks.html>

1. 2. Области знаний по управлению проектами [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://vernikov.ru/management/project-management/pmbok-2004/oblasti-znaniy-po-upravleniju-proektami/item/92-pmbok-11.html>

2. Откидач В.В. Методы идентификации рисков системы «Производство-Среда-Человек» / В.В. Откидач, С.Г. Джура, Е.В. Чернушкина, О.В. Фисуренко / Проблемы эксплуатации оборудования шахтных стационарных установок. Сборник научных трудов: Проблемы экологии и безопасности жизнедеятельности в условиях высокой техногенной нагрузки в Донбассе. – Вып. 97 – Донецк, НИИГМ им. М.М.Федорова, 2003 – С.102-108

3. Мыльник В.В. Исследование систем управления: учебное пособие для вузов / В.В. Мыльник, Б.П. Титаренко, В.А. Волочиенко. – 2-е изд., перераб. и доп. – М: Академический проект, 2003. – 352 с.

4. Кабушкин С.Н. Управление банковским кредитным риском: [учеб. пособие] / С.Н.Кабушкин. – Минск: Новое издание, 2007. – 336 с.

5. Литвин В.Г. Оценка рисков кредитования с использованием метода

анализа иерархий // В.Г. Литвин, Т.Н. Попова. – Банковское дело. – 2005. – № 12. – С. 36-42.

6. Штырова И.А. Управление кредитным риском. / И.А. Штырова // Банковские услуги. – 2003. – № 8. – С. 42-48.

Annotation. The basic methods of authentication of credit risks are certain in the article. Advantages and lacks of application of various methods of authentication of risks of the bank crediting are described.

Key words: risk of the bank crediting, authentication, methods of authentication, creditor, borrower.

УДК: 378.147:33

Олійник Н.Ю., к.п.н., доцент кафедри управління персоналом і туризму

ДИДАКТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ДІЛОВИХ ІГОР НА УРОКАХ ЕКОНОМІКИ

У науковій статті схарактеризовано класифікації ділових ігор та особливості застосування імітаційних та не імітаційних ігрових моделей навчання, обґрунтовано методика використання ділової гри при вивченні економіки у загальноосвітній школі.

Ключові слова: види ігрових методик, ділова гра, етапи розроблення ділової гри, навчально-виховний процес.

Постановка проблеми. Соціальне замовлення загальноосвітньої школи з питань економічної підготовки учнівської молоді на сучасному етапі розвитку освіти значно актуалізується. Воно визначається реаліями сьогодення, що потребують виховання громадянина нового типу – людини самоорганізованої, мобільної, здатної до організації діяльності, самостійного визначення мети діяльності й завдань для її реалізації, приймати рішення у нестандартних ситуаціях, відповідати за доручену справу, моделювати стандарти поведінки в різних ситуаціях, а також володіти нормами толерантної поведінки, моделями самовиховання.

Сучасна економічної освіти неможливий без використання сучасних технологій, зокрема, ігрових методик навчання, які сприяють самовдосконаленню, самовизначенню та самореалізації учнів, що допомагає набутти первинного досвіду прийняття правильних рішень та закономірностей